

**ICHKI ISHLAR ORGANLARI TEZKOR BO'LINMALARINING
XONADONLAR VA BOSHQA BINOLARDA SODIR ETILADIGAN
O'G'RILIK JINOYATLARINI FOSH ETISHDA O'TKAZILADIGAN
TEZKOR-QIDIRUV TADBIRLARI**

Fayzibayev Azamat Alisherovich

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi 3-kurs kursanti

Toshkent. sh

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20693506>

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada ichki ishlar organlari (IIO) tezkor bo'linmalari tomonidan xonadonlar va turli binolardan sodir etiladigan o'g'rilik jinoyatlarini fosh etishda o'tkaziladigan tezkor-qidiruv tadbirlarining taktik hamda amaliy xususiyatlari kompleks tahlil qilingan. Uy o'g'rilarining ("domushnik"larning) zamonaviy ishlash usullari, jabrlanuvchining ijtimoiy tarmoqlaridagi ma'lumotlaridan foydalanishi va jinoyat izlarini yo'qotish taktikasi ilmiy asoslangan. Jinoyatni issiq izidan fosh etishda lombardlar (garovxona) va bozorlarni tezkor nazoratga olish, mobil aloqa baza stansiyalari tahlili (billing) va hududiy videokuzatuv tizimlaridan foydalanish mexanizmlari yoritilgan. AQSh, Buyuk Britaniya (SmartWater texnologiyasi) va Janubiy Koreyaning uy o'g'riliklariga qarshi kurashish hamda raqamli politsiya (Predictive policing) borasidagi ilg'or xorij tajribasi qiyosiy o'rganilib, O'zbekiston milliy qonunchiligi va amaliyotini takomillashtirish yuzasidan aniq ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: xonadon o'g'riligi, tezkor-qidiruv tadbirlari, uy-joy daxlsizligi, lombardlar nazorati, billing tahlili, SmartWater texnologiyasi, xorij tajribasi, kiber-kriminalistika.

Аннотация: В данной научной статье проводится комплексный анализ тактических и практических особенностей оперативно-розыскных мероприятий, проводимых оперативными подразделениями органов внутренних дел при

Contact: 99 826 99 56

раскрытии краж из квартир и других помещений. Научно обоснованы современные методы работы квартирных воров («домушников»), использование ими данных из социальных сетей потерпевших и тактика сокрытия следов преступления. Освещены механизмы раскрытия преступлений по горячим следам путем оперативного контроля ломбардов и рынков, анализа базовых станций мобильной связи (биллинг) и использования систем видеонаблюдения. Изучен передовой зарубежный опыт США, Великобритании (технология SmartWater) и Южной Кореи в борьбе с квартирными кражами и использовании предиктивной полиции (Predictive policing), разработаны конкретные научно-практические предложения по совершенствованию национальной практики.

Ключевые слова: квартирная кража, оперативно-розыскные мероприятия, неприкосновенность жилища, контроль ломбардов, анализ биллинга, технология SmartWater, зарубежный опыт, киберкриминалистика.

Abstract: This scientific article provides a comprehensive analysis of the tactical and practical features of operational-search measures conducted by operational units of internal affairs bodies in detecting thefts from apartments and other buildings. The modern working methods of burglars, their use of data from victims' social networks, and the tactics of concealing crime traces are scientifically substantiated. The mechanisms of solving crimes in hot pursuit through the operational control of pawnshops and markets, the analysis of mobile communication base stations (billing), and the use of video surveillance systems are highlighted. The advanced foreign experience of the USA, the UK (SmartWater technology), and South Korea in combating residential burglaries and using predictive policing was comparatively studied, and specific scientific and practical proposals were developed for improving national practice.

Keywords: apartment burglary, operational-search measures, inviolability of the home, pawnshop control, billing analysis, SmartWater technology, foreign experience, cyber forensics.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida har kimning uy-joy daxlsizligi qat'iy kafolatlangan. Xonadonlar, uylar va boshqa binolarga g'ayriqonuniy ravishda kirib sodir etiladigan o'g'rilik (O'zbekiston Respublikasi JKning 169-moddasi 2-qismi "g" bandi) faqatgina fuqarolarga moddiy zarar yetkazibgina qolmay, balki ularga juda kuchli psixologik travma (ruhiy jarohat) yetkazadi. O'zining eng xavfsiz maskani bo'lgan uyiga begona shaxsning buzib kirganini va shaxsiy buyumlarini titkilaganini ko'rgan jabrlanuvchida uzoq vaqt davom etadigan xavotirlik va qo'rquv hissi saqlanib qoladi.

Uy o'g'riliklari ko'p hollarda o'ta maxfiy tarzda, guvohlarsiz hamda oldindan puxta tayyorgarlik ko'rilgan holda sodir etiladi. Bu esa jinoyatni fosh etishda faqatgina an'anaviy tergov harakatlari (voqea joyini ko'zdan kechirish, jabrlanuvchini so'roq qilish) yetarli emasligini, balki jinoyat olamining sirlaridan voqif bo'lgan tezkor-qidiruv bo'linmalarining murakkab va intellektual tezkor tadbirlarini talab etadi.

Tezkor-qidiruv tadbirlarini to'g'ri rejalashtirish uchun birinchi navbatda uy o'g'rilarining ("domushnik"larning) harakatlanish sxemasini bilish zarur. Bugungi kunda professional o'g'rilar asosan quyidagi usullardan foydalanmoqda:

Ijtimoiy tarmoqlar orqali kuzatuv (OSINT): Jinoyatchilar uzoq vaqt poylab o'tirmasdan, potensial qurbonning Instagram, Facebook kabi sahifalarini kuzatadilar. Fuqaro o'z sahifasida "Biz oilaviy Turkiyaga dam olishga uchib ketyapmiz" qabilida rasm joylashi bilan, o'g'rilar uchun xonadonning bir necha kun bo'sh qolishi haqida kafolatli axborot shakllanadi.

Pochta qutilari va "belgi" qoldirish: O'g'rilar xonadon eshigi tutqichiga yoki gilamchasi ostiga mayda qog'oz yoki pechene bo'lagini qistirib ketishadi. Bir necha

kundan so'ng kelib tekshirilganda belgi joyida tursa, demak, uyda hech kim yo'qligi tasdiqlanadi.

Texnologik qurollanish: An'anaviy lom (temir uskuna) bilan eshikni buzish o'rniga, o'g'rilar ovozsiz ishlaydigan universal "otmichka"lar, elektron eshik qulflarini buzuvchi dasturlatorlar hamda hududdagi videokameralarni o'chirib qo'yuvchi Wi-Fi blokatorlardan keng foydalanishmoqda.

O'g'rilik xabari tushgan zahoti IIO tezkor-tergov guruhi tomonidan voqea joyi o'rganiladi. Lekin jinoyatchini topish aynan tezkor xodimlarning quyidagi qonuniy tadbirlariga bog'liq:

Tezkor so'rov va ma'lumotlar to'plash: Voqea sodir bo'lgan vaqt oraliqlarida shu hududda xizmat ko'rsatgan yandex-taksi haydovchilari, yetkazib berish (delivery) xizmati kuryerlari hamda ko'cha farroshlari orasida yashirin so'rov o'tkaziladi. O'g'rilik asosan kunduzi (soat 10:00 dan 15:00 gacha) uy egalari ishda bo'lgan vaqtda sodir etilishi sababli, aynan hududda shubhali yuk olib chiqqan shaxslar qidiriladi.

Kuzatuv va lombardlarni nazoratga olish: O'g'irlangan buyumlar (tilla taqinchoqlar, noutbuklar, telefonlar) qisqa vaqt ichida pulga aylantirilishi kerak. Tezkor xodimlar shahardagi lombardlar, ikkilamchi texnika bozorlari ("Fleshka", "Malika", "Yangiobod" bozorlari tipli joylar) va tilla sotib oluvchi xufyona ustaxonalarga o'zining maxfiy hamkorlarini ishga soladi.

Maxfiy xodimlardan foydalanish va agentura: Muqaddam kvartira o'g'riligi bilan sudlangan, ammo hozirda ozodlikda yurgan shaxslar doimiy profilaktik-tezkor nazoratda bo'ladi. Voqea joyidagi jinoyat sodir etish uslubi (pocherki) qaysi professional o'g'riga tegishli ekanligini tezkor xodimlar o'z agentura tarmog'i orqali qisqa muddatda tahlil qilib chiqadilar.

Zamonaviy davrda jismoniy dalillar (barmoq izlari, oyoq kiyimi izlari) qolmasada, har qanday jinoyatchi voqea joyida o'zining raqamli izini qoldiradi. Tezkor bo'linmalar quyidagi raqamli operatsiyalarni o'tkazadi:

Billing va shleyf tahlili: Jinoyat sodir etilgan vaqtda (masalan, soat 14:00 dan 16:00 gacha) jinoyat joyi hududiga xizmat ko'rsatuvchi uyali aloqa operatorlarining Baza stansiyasiga kelib tushgan barcha abonent raqamlari tahlil qilinadi. Jinoyat joyiga yaqin bo'lgan radiusdagi yuzlab raqamlar ichidan faqatgina boshqa viloyatdan kelgan yoxud o'g'rilikdan so'ng darhol o'chirilgan, yoxud voqea joyidan uzoqlashish vektorida harakatlangan shubhali IMEI-kod va raqamlar filtrlash yo'li bilan fosh etiladi.

Wi-Fi va Bluetooth MAC-manzillari: O'g'ri garchi telefonini internetdan o'chirgan bo'lsa-da, uning telefonidagi Wi-Fi datchigi avtomatik ravishda xonadondagi va qo'shnildagi routerni qidiradi. Maxsus kiber-dasturlar orqali xonadondagi router xotirasidan o'sha vaqtda ulanishga uringan begona telefonning MAC-manzili olinib, u orqali jinoyatchining shaxsi aniqlanadi.

Uy o'g'riliklariga qarshi kurashishda rivojlangan davlatlarning politsiya taktikasi innovatsion xarakterga ega:

Amerika Qo'shma Shtatlarida (AQSh) "Bait Home" (Qopqon xonadon) va "Predictive Policing" (Bashoratli politsiya) tizimlari ishlaydi. Kriminogen muhit og'ir bo'lgan hududlarda politsiya bo'sh xonadonga ko'rinmas datchiklar, kameralar va GPS treker o'rnatilgan noutbuklarni tashlab ketadi. O'g'ri molni o'g'irlagach, uning yashiringan joyi GPS orqali topiladi. Shuningdek, PredPol algoritmlari o'g'rilik qayerda sodir bo'lishi ehtimoli yuqori ekanligini sun'iy intellekt orqali hisoblab, patrullarni o'sha joyga yo'naltiradi.

Buyuk Britaniyada (UK) Skotland-Yard o'g'rilikka qarshi "SmartWater" (Aqlli suv) texnologiyasidan foydalanadi. Fuqarolar o'zlarining qimmatbaho buyumlariga ko'z bilan ko'rinmaydigan, faqat ultrabinafsha nurida yonadigan va DNK kabi har bir buyum uchun individual kodga ega bo'lgan suyuqlik surtib qo'yishadi. Agar buyum o'g'irlansa va bozorga olib chiqilsa, politsiya UV-chiroq orqali o'sha ashyo aynan

qaysi uydan o'g'irlanganini yuz foizlik aniqlikda isbotlab beradi. Bunday suyuqlik o'g'rining kiyimiga tegsa, oylab yuvilmaydi va inkor etib bo'lmas dalilga aylanadi.

Janubiy Koreyada uy o'g'riliklari darajasi o'ta past. Bunga sabab to'liq Smart City (Aqlli shahar) konsepsiyasi hamda biometrik qulflarning keng tarqalganligidir. Har bir xonadon eshigi to'g'ridan-to'g'ri Markaziy politsiya stansiyasi bilan integratsiya qilingan bo'lib, eshikka begona shaxs kuchi ishlatga yoki xato kod tersa, politsiyaga avtomatik ravishda xonadondan video-translyatsiya uzatila boshlaydi.

Xonadonlar va boshqa binolardan sodir etiladigan o'g'riliklarni issiq izidan fosh etish ko'rsatkichini oshirish va xalqning o'z mulkiga bo'lgan ishonchini mustahkamlash maqsadida quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi:

Birinchidan, Respublikadagi barcha lombardlar, ikkilamchi texnika do'konlari va zargarlik ustaxonalarini IIVning "O'g'irlangan buyumlar yagona elektron bazasi"ga majburiy integratsiya qilish. Garovga yoki sotib olinayotgan har bir buyumning (telefonning IMEI kodi, tilla buyumning rasmi) ma'lumoti zudlik bilan bazaga kiritilishi va qidiruvdagi buyumlar bilan avtomatik solishtirilishi bo'yicha qonuniy tartibni joriy etish.

Ikkinchidan, Buyuk Britaniya tajribasi asosida "Ko'rinmas xavfsizlik — SmartWater" amaliyotini mahalliy profilaktika tizimiga joriy etish. O'zining qimmatbaho ashyolarini himoya qilishni istagan fuqarolarga buyumlarni individual kimyoviy kod bilan tamg'alash xizmatini taklif etish, bu o'z navbatida tezkor xodimlarga bozorlardagi shubhali ashyolarni aniqlashda 100% lik ashyoviy dalil bo'lib xizmat qiladi.

Uchinchidan, IIO tezkor-qidiruv xizmati xodimlariga an'anaviy so'rov va kuzatuv bilan bir qatorda, voqea joyidagi raqamli izlarni, jumladan Wi-Fi router loglari, Bluetooth teglari hamda smart-televizor xotiralarini tahlil qilish bo'yicha "Kiber-kriminalistika" o'quv kurslarini doimiy o'tkazib borish.

Xulosa qilib aytganda, xonadon o'g'riligi — bu fuqaroning mulkigagina emas, xotirjamligiga qilingan tajovuzdir. Zamonaviy o'g'rilar texnologik va psixologik jihatdan tayyorgarlikka ega bo'layotgan bir vaqtda, ichki ishlar organlarining tezkor-qidiruv taktikasi ulardan bir qadam oldinda yurishi, intellektual va raqamli texnologiyalar bilan qurollanishi shart. Faqat shundagina xonadonlarimizning haqiqiy va bardavom daxlsizligiga erishish mumkin.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi. [Elektron resurs] // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, <https://lex.uz>.
3. O'zbekiston Respublikasining "Tezkor-qidiruv faoliyati to'g'risida"gi Qonuni. 25.12.2012 yildagi O'RQ-344-son.
4. Xudoyberdiyev A.A. "Ma'muriy ishlarni yuritish kafolatlari va huquqni qo'llash amaliyoti". O'quv qo'llanma. – Toshkent: IIV Akademiyasi, 2024.
5. Masharipov T., Fayzullayev D. "Tezkor-qidiruv taktikasi va jinoyatlarni fosh etishning zamonaviy muammolari". – Toshkent: IIV Akademiyasi, 2024.
6. Federal Bureau of Investigation (FBI). "Burglary Investigation Tactics and Predictive Policing Analytics". U.S. Department of Justice, 2023.
7. College of Policing. "Burglary Dwelling: Investigation and Forensic Marking Strategies (SmartWater)". HM Government, London, 2022.
8. Lee, H., & Kim, J. "Smart City Technologies and the Eradication of Residential Burglary in South Korea". Asian Journal of Criminology, 2021.

